PISANICE

USKRSNA ŠARENA JAJA IZ NEKIH KRAJEVA HRVATSKE

A. MATASOVIĆ, STUD. EXP. ACAD.

„KRIJESOVE" KNJIŽICE
O HRVATSKIM NARODNIM RUČNIM VJEŠTINAMA
I NJIHOVOJ PRIMJENI - UREĐUJE PROF. B. KRALJ
CIJENA K 1·— SVEZAK 3.

TISAK, SLIKE I LITOGRAFIJA KR. ZEMALJSKE TISKARE.

ZAGREB, 1917.

GRADSKA KNJIŽNICA
SLAVONSKI BROD
ZAVIČAJNA ZBIRKA

SVE ŠTO TREBA
ZA NARODNI VEZ:

tkanine, svile, vunice, srebrena srma, zlatna žica i t. d., sastavljeno po izvornom vezu može se dobiti, ako se samo naznači broj sveska ovih knjižica i oznaka uzorka, u trgovini ručnih radnja

M. CVIJANOVIĆ

PISANICE

USKRSNA ŠARENA JAJA IZ NEKIH KRAJEVA HRVATSKE

A. MATASOVIĆ, STUD. EXP. ACAD.

ZAGREB, 1917.

Pisanice

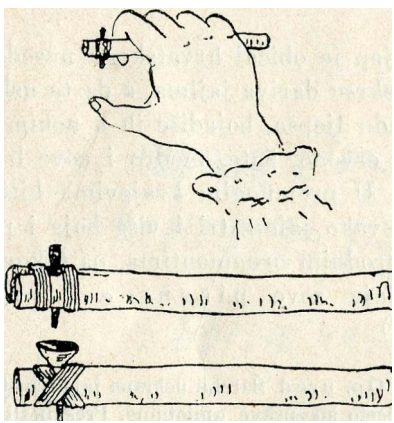
A. Matasović, stud. exp. acad.

Lijep je običaj hrvatskoga naroda, da se o Uskrsu dariva jajima, a da ta uskrsna jaja budu ljepša, bojadiše ih u nekim krajevima crveno, žuto, modro i zove bojacima. U premnogim krajevima kiti naš narod svako jaje s tri i više boja i piše i šara narodnim ornamentima, pa takova šarena jaja zove pisanice svilopisi.*)

*) Op. ured. Šarena uskrsna jaja hrvatskoga naroda često su prave umjetnine. Presvijetli gosp. Milko Cepelić, poznati sabirač i poznavač narodnoga blaga, poslao nam je niz prekrasnih pisanica i raspravicu o njima, pa ćemo to u bojama otisnuti u „Krijesu“, da pokažemo rad naših pučkih umjetnika. Ovdje donosimo tek uputu, kako bi jednostavnije uzorke mogli sami praviti i proširiti ih u građanstvo i inteligenciju.

Prije nego jaje počnemo šarati, moramo ga skuhati, ali ne previše, da ne pukne kora, a dok se šara, mora biti mlako i posve čisto, zato ga ne smijemo hvatati nečistim, masnim prstima.

Za pravo šaranje potrebna je i posebna spravica, a to je p i s a l j i c a od-

nosno k i š č i c a. I jedna i druga imadu sličan oblik. Drveni štapić od 10—15 cm. raskolimo malo s vrha, pa u procjep utaknemo mali lijevčić ili cijevčicu, koju smo

načinili omotavši oko igle komadić tankoga lima (možda onakovoga kakav je na glavicama boca od pive i mineralnih voda, kakvima su okovane lule, ili orubljeni krajevi vrvca za vezanje cipela). U sredinu toga lijevčića odnosno cijevčice možemo staviti vlas ili vlakno svile, da tanje piše. Sve pričvrstimo kudjeljom ili koncem. Oblik držanje pisalice pokazuje naša crtnja.

Po jajetu pišemo voskom, koji držimo nad plamenom ili žeravom u maloj posudici, crjepiću ili limenom poklopcu škatuljice, takó, da je vazdan tekuć. U taj se vosak umače pisaljica, a kada se vosak ohladi (prehladi), prignijemo pisaljicu na vatri, ili je nanovo umočimo.

Kada je jaje našarano voskom, metne se u hladnu boju i drži se u njoj, dok nije nešto tamnije obojeno nego li treba da bude.

Jaja se bojadiša žuto, crveno ili crno. Danas se uzimlju zato kupovne (anilinske) boje, koje nijesu nigda tako lijepe ni trajne poput onih, kojima su naši stari bojadisali pisanice. Oni su žutu boju pravili od kore divlje jabuke ili lupine crvenoga luka.

Jedno su i drugo sitno srezali i kroz noć ostavili da se razmače u vodi. Sjutradan su to kuhali dva sata, pridodavši mrva slanca (stipse, kocelja, alauna). Crvenu su boju pravili od bročeva korijena, radeći sve kao i kod žute boje, samo su još dodali nešto sirutke. Crnu su boju pravili od johine kore, i opet na isti način kao žutu, samo su umjesto slanca dodali zelenu galicu.

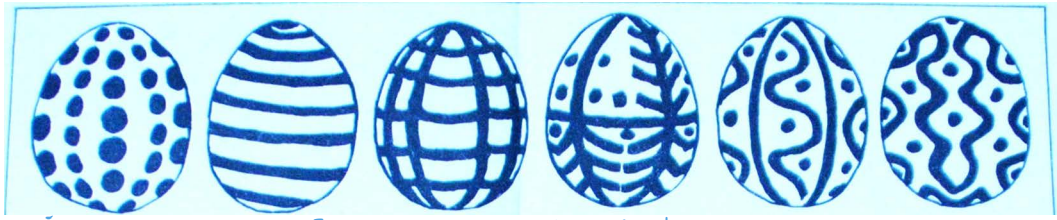
Kada su jaja obojena, izvade se i posuše, a onda omotaju na čas u vruću krpu, koju smo prekuhali u vreloj vodi. Tako se omekša vosak na jajetu pa ga možemo lijepo skinuti tupim nožem, i onda se na mjestu gdje se vosak držao, pa se zato nije uhvatila boja, pokažu bijele šare t. j. naravna boja jajeta.

Kada je sve to gotovo namasti se pisanica uljenom krpicom ili komadićem slanine, da dobije lijepi sjaj.

U nekim krajevima pišu voskom po bojaku, a ne po čistom jajetu, pa onda stave jaje u rasol (vodu od kiseloga kupusa) ili ocat, koji izjede boju svagdje osim gdje se držao vosak. Kada je boja izjedena skine se vosak i olašte pisanice kao obično. Na ovim su pisanicama ornamenti tamni, a podloga bijela.

Najljepši je način šaranja jaja u više boja, pa radnje s nožićem po bojaku, no to prelazi okvir naše radnje. Zadovoljimo se s ovim i pokušajmo prekrasnim našim pisanicama okititi i građanski stol i građansku kuću, jer će sigurno svatko priznati, da se hrvatski narod može ponositi i tim dražesnim ukrasom.

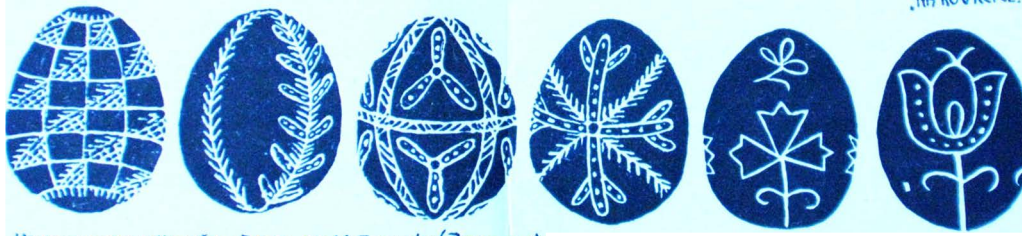
○○○

Šarana jaja iz Međimurske kraj Sunje, pravila ih seljanka Marija Džimbić tamno crvenom bojom i rasolom.–

Pisanice iz Budrovca kraj Virovitice. Pisala ih Anka Ivoš (Prvu šaru naziva „na češalj", treću „na tikvine koštice", ostale „na kovrčice"

Uskrsna jaja iz Vareša u Bosni, po M. Zdaliću (Zbornik)

Pisanice iz Ludbrega

Pisanice iz Dubovca kod Križevca, šarala ih seljanka Barica Car.

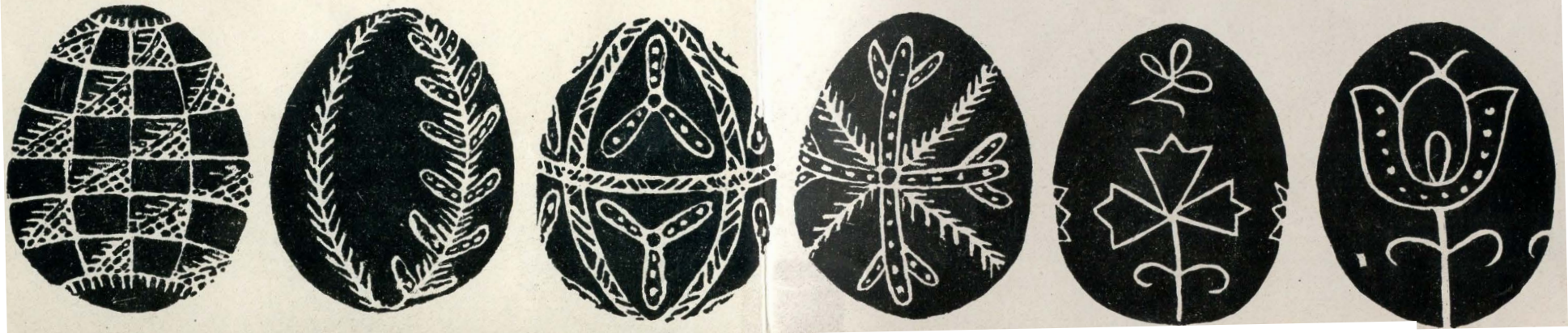
15. III. 1917.

ŠARANA JAJA IZ MEMINSKE KRAJ SUNJE, PRAVILA IH SELJANKA MARTA DŽAMBIĆ TAMNO CRVENOM BOJOM I RASOLOM.–

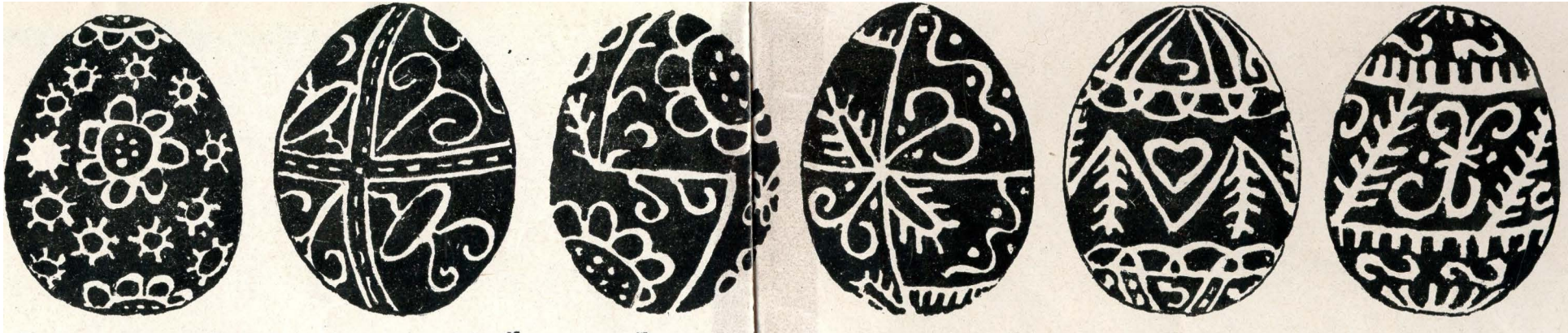

PISANICE IZ BUDROVCA KRAJ VIROVITICE. PISALA IH ANKA IVOŠ (PRVU ŠARU NAZIVA „NA ČEŠALJ", TREĆU „NA TIKVINE KOŠTICE", OSTALE „NA KOVRČICE"

USKRSNA JAJA IZ VAREŠA U BOSNI, PO M. ZJALIĆU (ZBORNIK)

PISANICE IZ LUDBREGA

Pisanice iz Dubovca kod Križevca, šarala in seljanka Barica Car.

Zagreb. 15. III. 1917.